

#####-####

###>#####;###

Dokumenty

#####-####

#,###>####;###

#####-####

#####⑬#####;###

##/#####-####

#####;###

###⑬#####-####

#####;###

oprac. Grzegorz Majchrzak,
Paweł Piotrowski

Odrzucona prośba tow. Jaruzelskiego

Informacja Ministerstwa Obrony Narodowej Czechosłowacji
z posiedzenia komitetu ministrów obrony państw członkowskich
Układu Warszawskiego w dniach 1–4 grudnia 1981 r.

Spory wokół stanu wojennego zapewne będą trwały w naszym kraju jeszcze przez wiele lat. Nic dziwnego skoro nasza wiedza na temat nie jest jeszcze pełna. Z czasem będziemy wiedzieć jednak coraz więcej. Co prawda na otwarcie archiwów postsowieckich nie mamy co w najbliższych latach liczyć, ale możemy korzystać z archiwów państw byłego Układu Warszawskiego. Kryją one jeszcze wiele niespodzianek. O tym, że warto z nich korzystać wskazuje chociażby poniższy dokument. Jest nim relacja ministra Obrony Narodowej Czechosłowacji gen. Martina Džura¹, z posiedzenia komitetu ministrów obrony narodowej państw członkowskich Układu Warszawskiego w Moskwie w dniach 1–4 grudnia 1981 r. czyli niespełna dwa tygodnie przed wprowadzeniem w Polsce stanu wojennego. Ilustruje ona zabiegi ekipy Wojciecha Jaruzelskiego o propagandowe przygotowanie do rozprawy z „kontrewolucją” w PRL. W świetle stałych zapewnień generała i jego ekipy o nieustannych naciskach strony sowieckiej na rozwiązanie siłowe musi dawać co najmniej do myślenia, jeśli nie szokować. Oto bowiem przywódca polskiej partii i państwa zwraca się do swoich kolegów ministrów obrony narodowej państw członkowskich Układu Warszawskiego z projektem oświadczenia zawierającym niedwuznaczną sugestię o możliwości interwencji wojskowej sojuszników w Polsce! Równie ciekawe są losy projektu zgłoszonego przez wysłannika W. Jaruzelskiego gen. Floriana Siwickiego. Otóż polska propozycja upada z powodu sprzeciwu ministra obrony Rumunii gen. C. Olteanu, wspartego przez swego węgierskiego kolegę gen. L. Czinege. I to dzieje się tak mimo, że projekt jest popierany przez przedstawicieli Związku Sowieckiego.

W świetle tej relacji zasadnym wydaje się pytanie na ile odgłosy zaniepokojenia naszych sąsiadów „polskim kryzysem” lat 1980–1981 czy nawet mniej lub bardziej zawalowane groźby pod adresem Polski były wyrazem rzeczywistego niezadowolenia, a na ile jedynie elementem gry. I to prowadzonej zarówno z niepokornym polskim społeczeństwem i (chyba w znacznie mniejszym stopniu) z władzami PRL niespiesznie przygotowującymi rozprawę z „kontrewolucją”, jak też ze Stanami Zjednoczonymi i jego sojusznikami. Nasuwa się również drugie, chyba nawet bardziej istotne pytanie. Czy i ile jeszcze razy przywódcy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej byli inspiratorami podobnych wystąpień? Bo to, że były one przez nich skwapliwie wykorzystywane do rozprawy z „Solidarnością” nie ulega wątpliwości.

Podobnie jak nie podlega wątpliwości, że rozwiązanie „polskiego kryzysu” własnymi rękami, przez polskich towarzyszy było z pewnością mniejszym złem nie tylko dla Wojciecha Jaruzelskiego, ale również dla przywódców Związku Sowieckiego, z którymi przygotowania do wprowadzenia stanu wojennego w PRL były konsultowane. I choć na odpowiedź czy w latach 1980–1981 groziła nam sowiecka interwencja musimy jeszcze poczekać, a być może nigdy jej nie poznamy warto o tym pamiętać.

Podpisany 14 maja 1955 r. w Warszawie, Układ o Przyjaźni, Współpracy i Pomocy Wzajemnej, zwany w skrócie pod nazwą Układ Warszawski, zakładał początkowo funkcjonowanie jedynie Doradczego Komitetu Politycznego składającego się z przywódców partii komunistycznych państw członkowskich. Natomiast spotkania ministrów obrony narodowej miały charakter epizodyczny i do 1969 r. odbyło się ich zaledwie kilka. Dopiero uchwalony na naradzie Doradczego Komitetu Politycznego w 1969 r., po długich negocjacjach Statut Zjednoczonych Sił Zbrojnych (na czas pokoju) zawierał zapis o powołaniu stałego organu kolegialnego – Komitetu Ministrów Obrony Państw-Stron Układu Warszawskiego. W jego kompetencjach pozostawało opracowywanie i rozpatrywanie a następnie przedstawianie do decyzji Doradczego Komitetu Politycznego węzłowych problemów związanych z funkcjonowaniem układu. Należały do nich również decyzje o znaczeniu polityczno-militarnym dla całego układu. W jego skład wchodziłi ministrowie obrony narodowej państw członkowskich UW, oraz Naczelnny Dowódca i szef Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych UW. Posiedzenia Komitetu odbywały się z reguły raz do roku, a w szczególnych przypadkach np. wzrostu napięcia w stosunkach Wschód-Zachód, miały miejsce dwa lub trzy spotkania ministrów obrony w jednym roku. 14 Posiedzenie Komitetu Ministrów Obrony które odbyło się 1–4 grudnia 1981 r. i zajmowało się analizą stanu i tendencjami rozwojowymi sił zbrojnych państw NATO, sprawami rozwoju lotnictwa wojskowego, realizacją uchwał 3 i 6 posiedzenia Komitetu, dotyczących doskonalenia systemu dowodzenia w armiach krajów członkowskich. Podczas omawiania punktu pierwszego, obszernie wystąpienie na temat sytuacji wewnętrznej w Polsce przedstawił gen. broni Florian Siwicki, faktyczny kierownik ministerstwa obrony narodowej od chwili objęcia przez gen. armii Wojciecha Jaruzelskiego funkcji I Sekretarza KC PZPR w październiku 1981 r.

* * *

Prezentowane poniżej fragmenty dokumentu dot. spraw polskich zostały przetłumaczony z języka czeskiego na potrzeby sejmowej Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej badającej w latach 1991–1996 kwestię „pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu oraz do odpowiedzialności karnej” 26 osób (na czele z Wojciechem Jaruzelskim) za wprowadzenie i realizację stanu wojennego. Publikowany dokument ma szczególne znaczenie, gdyż w oficjalnym sprawozdaniu z przebiegu obrad 14 Posiedzenia Komitetu Ministrów Obrony Narodowej nie ma wzmianki o omawianym zagadnieniu², a oficjalne sprawozdanie polskiego Ministerstwa Obrony Narodowej zawiera fałszywe informacje na ten temat³. Co więcej F Siwicki na posiedzeniu Biura Politycznego

w dniu 5 grudnia 1981 r., kiedy to W. Jaruzelski otrzymał *de facto* zgodę na wprowadzenie stanu wojennego, użył relacji z tego posiedzenia jako formy nacisku na obradujących przywódców PZPR⁴.

Ministerstwo Obrony Narodowej CSRS Nr 0037503/29

Informacja o przebiegu i wynikach 14. posiedzenia komitetu ministrów obrony, odbywającego się w dniach 1-4 grudnia 1981 r. w Moskwie

W dniach 1-4 grudnia 1981 r. odbyło się w Moskwie 14. posiedzenie komitetu ministrów obrony państw członkowskich Układu Warszawskiego pod przewodnictwem ministra obrony Związku Radzieckiego marszałka D.F. Ustinowa⁵. W obradach udział wzięli wszyscy członkowie komitetu ministrów obrony, z wyjątkiem ministra obrony narodowej PRL gen. armii Wojciecha Jaruzelskiego⁶. Delegacji L[udowego] W[ojska] P[olskiego] przewodniczył szef sztabu generalnego - wiceminister obrony narodowej PRL gen. płk Florian Siwicki⁷. Poszczególne punkty programu zostały omówione w następującej kolejności.

1) Analiza stanu i tendencje rozwojowe sił zbrojnych agresywnego bloku NATO.⁸

Szef Głównego Zarządu Informacyjnego - zastępca szefa sztabu generalnego sił zbrojnych ZSRR gen. armii P.L Iwaszutin⁹ w referacie wstępnym przeanalizował współczesną, złożoną międzynarodową sytuację wojskowo-polityczną zgodnie z jej oceną dokonaną na 26. zjeździe K[omunistycznej] P[artii] Z[wiazku] R[adzieckiego]¹⁰ oraz na zjazdach bratnich krajów wspólnoty socjalistycznej.

Szef sztabu generalnego Ludowego Wojska Polskiego gen. płk Florian Siwicki w swoim wystąpieniu m.in. powiedział, że złożona sytuacja społeczno-ekonomiczna w kraju może w najbliższych latach spowodować poważne zakłócenia w dostawach broni i techniki bojowej zarówno dla LWP, jak i armii sojusznicznych.

Następnie mówił o znaczeniu sytuacji moralno-politycznej w wojsku. Poinformował, że w związku z sytuacją w kraju zostały przeprowadzone istotne zmiany w pracy partyjno-politycznej. Przedłużył się okres jej trwania, podniosła się jakość zebrań partyjnych i młodzieżowych oraz intensywność rozmów indywidualnych. W chwili obecnej w pracy partyjno-politycznej prawie 60% czasu przeznaczono na objaśnianie polityki partii i rządu. Polityka ta jest ukierunkowana na wyprowadzenie kraju ze złożonej sytuacji oraz demaskowanie wrogiej działalności przeciwników socjalizmu, zwłaszcza ekstremistycznych kół „Solidarności”.

W zakończeniu swego wystąpienia powiedział, że: „... przynajmniej raz w miesiącu przeprowadzana jest na posiedzeniach Wojskowej Rady¹¹ [MON] ocena stanu moralno-politycznego wojsk, który w chwili obecnej wydaje się być zadowalający. Dzięki tym wysiłkom Ludowe Wojsko Polskie, pomimo tego iż do jego szeregów przychodzą

GL-UKOPIS VIKR 7-2006

poborowi, którzy znajdowali się pod negatywnym wpływem „Solidarności” zachowało swój charakter ideowy i polityczny, pomyślnie odpiera ataki wroga klasowego i odgrywa istotną rolę stabilizującą w życiu naszego kraju”.

Generał Siwicki powiedział, że LWP aktywnie popiera partię i aparat państwowy. Uważa ochronę państwa socjalistycznego, aktywną walkę z przejawami kontrrewolucji za swój obowiązek, za swój najwyższy cel.

Zaniepokojenie w związku z sytuacją w PRL i jej rozwojem wyrazili podczas omawiania tego punktu programu w swych wystąpieniach ministrowie obrony ZSRR, Bułgarii, NRD oraz głównodowodzący Połączonych Sił Zbrojnych.

2) O stanie i rozwoju lotnictwa wojskowego.

Referat wygłosi przedstawiciel ministerstwa obrony ZSRR.

3. O przebiegu realizacji uchwały 3. i 6. posiedzenia komitetu ministrów obrony państw członkowskich Układu Warszawskiego¹² na temat doskonalenia systemów dowodzenia w armiach sojuszniczych.

Informację wygłoszą: przedstawiciele ministerstwa obrony narodowej PRL i Rumunii.

4) O programie 16. posiedzenia komitetu ministrów obrony¹³.

Projekt przedstawi szef sztabu Połączonych Sił Zbrojnych państw członkowskich Układu Warszawskiego.

Przedstawiony projekt uchwały do tego punktu obrad został przyjęty jednomyślnie.

Podczas obrad był przygotowywany do uchwalenia projekt tekstu informacji dla prasy, radia i telewizji o pracach 14. posiedzenia komitetu ministrów obrony.

Przed omówieniem projektu tekstu zostało przedstawione uzupełnienie do reakcji na sytuację w PRL, który komitetowi ministrów obrony przesłał tow. Jaruzelski, z prośbą o włączenie go do tekstu dla środków masowego przekazu w następującym brzmieniu: „Komitet ministrów obrony wyraził swoje zaniepokojenie rozwojem sytuacji w PRL, wywołanym wywrotową działalnością sił antysocjalistycznych, które stwarzają trudności w realizacji zobowiązań sojuszniczych sił zbrojnych państw członkowskich Układu Warszawskiego i wywołują konieczność podjęcia stosownych kroków w celu zapewnienia bezpieczeństwa wspólnoty w socjalistycznej w Europie”.

Na to uzupełnienie nie wyraził zgody minister obrony narodowej Rumuńskiej Republiki Socjalistycznej gen. por. C. Olteanu¹⁴ i zażądał, aby został przyjęty tekst w takim brzmieniu, w jakim został uzgodniony przed posiedzeniem komitetu ministrów obrony. Pozostali ministrowie obrony poparli przyjęcie uzupełnienia.

Następnie odbyło się zamknięte posiedzenie tylko członków komitetu ministrów obrony, podczas którego zalecono, aby rumuński minister obrony i ewentualnie inni, którzy tego potrzebują skonsultowali ww. problem ze swoim kierownictwem politycznym.

O projekcie uzupełnienia poinformowałem Was, szanowny towarzysz sekretarzu generalny KC K[omunistycznej] P[artii] Cz[echosłowacji] i prezydencie CSRS, telefonicznie dnia 3.12.1981 r. i prosiłem o Waszą zgodę.

Po przeprowadzonych konsultacjach minister obrony Węgierskiej Republiki Ludowej gen. armii L. Czinege¹⁵ poinformował, że strona węgierska wyrazi zgodę na uzupełnienie tylko w przypadku pełnej zgody wszystkich ministrów obrony.

W nocy z 3 na 4.12.1981 r. projekt uzupełnienia był kilkakrotnie zmieniany i jego ostateczny tekst brzmiał: „Komitet ministrów obrony wyraził swoje zaniepokojenie pogarszającą się sytuacją w PRL. Wywrotowa działalność sił antysocjalistycznych, za plecami których stoją agresywne koła imperializmu, ma bezpośredni wpływ na realizację zobowiązań sojuszniczych sił zbrojnych państw członkowskich Układu Warszawskiego. Została wyrażona solidarność z walką PZPR, wszystkich polskich patriotów przeciwko kontrrewolucji, walką o wyprowadzenie kraju z kryzysu. W związku z tym podkreślono, że polski naród może w pełni polegać na poparciu państw sojuszniczych”.

W godzinach porannych ostatniego dnia obrad ponownie odbyło się posiedzenie tylko członków komitetu ministrów obrony, na którym uzgodniono, że przygotowany tekst dla środków masowego przekazu nie będzie uzupełniany, ale że oprócz niego informacje w prasie opublikują ministrowie obrony wszystkich państw z wyjątkiem Rumuńskiej Republiki Socjalistycznej. Z takim trybem postępowania zgodzili się wszyscy ministrowie obrony z wyjątkiem rumuńskiego. Dalsze szczegóły miały być omówione po podpisaniu protokołu.

Po zamknięciu posiedzenia ponownie odbyło się posiedzenie wyłącznie członków komitetu ministrów obrony, którzy zostali zapoznani przez tow. Ustinowa z treścią prośby tow. Jaruzelskiego. Prosił on, aby w obecnym bardzo złożonym, praktycznie kulminacyjnym okresie, komitet ministrów obrony wyraził niezadowolnienie w związku z sytuacją w PRL i wyraził poparcie dla obecnego polskiego kierownictwa.

Następnie głos zabrał szef sztabu generalnego LWP i powiedział, że sytuacja w ich kraju uległa dużemu pogorszeniu, że Front Porozumienia Narodowego¹⁶ nie może być zorganizowany i że partia ulega rozkładowi. To wszystko jest wykorzystywane przez wrogie siły popierane przez „Zachód”. W tej walce polskie kierownictwo potrzebuje poparcia. Rozwiązanie szkoły pożarnictwa było małym sukcesem¹⁷, na który kontrrewolucja reaguje bardzo ostrymi żądaniem dalszej izolacji partii i osłabienia władzy państwowej. Chce pokazać swoją siłę i zademonstrować, że idzie za nią cały polski naród. Kierownictwo „Solidarności” zwróciło się do Sejmu, aby odwołał decyzję rządu o rozwiązaniu szkoły pożarnictwa i wyraził wotum nieufności dla rządu. W przeciwnym razie zagroziło przeprowadzeniem strajków, łącznie z generalnym¹⁸. Liczy również na wzrost fali niezadowolnienia ze stanu zaopatrzenia, zwłaszcza przed świętami Bożego Narodzenia.

Z wyżej wymienionych przyczyn tow. Jaruzelski prosił o zaniegowanie dywersyjnych twierdzeń „Zachodu”, że PRL nie ma już poparcia swoich sojuszników. Towarzysz Siwicki wyraził przekonanie, że uzupełnienie tekstu dla prasy byłoby zimnym prysznicem dla kontrrewolucji, a zarazem poparciem dla walki polskiego kierownictwa

z reakcją. Następnie stwierdził, że PRL ma jeszcze dosyć własnych sił do rozwiązania sytuacji. Nie chodzi tu o żadne konkretne kroki wojskowe, ale o moralno-polityczne poparcie dla partyjnego i państwowego kierownictwa PRL.

Towarzysz D.F. Ustinow stwierdził, że złożoną sytuację w PRL znamy i rozumiemy. Dlatego też takie moralne poparcie mogłoby być pomocne i nie oznaczałoby groźby użycia siły. Z jego poglądem wyrazili zgodę pozostali członkowie komitetu ministrów obrony, z wyjątkiem rumuńskiego ministra obrony narodowej.

Węgierski minister obrony stwierdził, że wyrazi zgodę na uzupełnienie tekstu dla środków masowego przekazu tylko wówczas, o ile zgodzą się na to wszyscy ministrowie obrony. Strona węgierska nie bardzo rozumie komu ma się pomóc, ponieważ po zamknięciu szkoły pożarnictwa aresztowano 20 kontrrewolucjonistów, którzy następnie zostali zwolnieni.

Towarzysz Czinege zwrócił się do tow. Siwickiego z następującymi pytaniami: „Dlaczego tow. Jaruzelski nie zwrócił się z prośbą do pierwszych i generalnych sekretarzy bratnich partii w związku z tym, że chodzi o zagadnienie polityczne? Dlaczego sytuacji nie rozwiązują sami i kogo należy popierać, jeśli stale idą na ustępstwa?” Dodał również, że gdyby stawili opór to i kontrrewolucja by się zachowywała inaczej.

Towarzysz Siwicki powiedział, iż mają kilka wariantów planów działalności przeciwko kontrrewolucji. Istnieją warianty zakazu strajków, ograniczenia swobód obywatelskich, wprowadzenia sądownictwa wojskowego i plan zaprowadzenia porządku w kraju.

W dalszym ciągu dyskusji tow. Czinege ponownie stwierdził, iż strona węgierska wyrazi zgodę tylko w przypadku zgody wszystkich ministrów obrony. Wobec braku zgody dwóch ministrów obrony dyskusję o przyjęciu uzupełnienia zakończono.

Po zakończeniu dyskusji doszło do ostrej wymiany poglądów między ministrem obrony Węgierskiej Republiki Ludowej, a szefem sztabu generalnego sił zbrojnych ZSRR tow. Ogarkowem¹⁹, który stwierdził, że towarzysze węgierscy chyba zapomnieli o 1956 r.²⁰ i o przelewie krwi, do którego wówczas doszło. Uwagę tę tow. Czinege potraktował jako obrazę tow. Kadara²¹ i swojej osoby oraz wyraził zdziwienie, jak marszałek Związku Radzieckiego może wystąpić z podobnym oświadczeniem. Towarzysz Ogarkow dodał, że towarzysze radzieccy nie chcą, aby w PRL był taki przelew krwi jak na Węgrzech i dlatego popierają wszelkie dążenia do rozwiązania sytuacji kryzysowej w Polsce.

Z rozmowy z towarzyszami Ustinowem i Kulikowem wypłynął wniosek o stosowności włączenia spraw związanych z rozwiązaniem sytuacji w PRL na posiedzenie najwyższych przedstawicieli partii komunistycznych i robotniczych państw członkowskich Układu Warszawskiego.

Czternaste posiedzenie komitetu ministrów obrony zostało zakończone podpisaniem protokołu.

W wystąpieniu końcowym przewodniczący obradom minister obrony narodowej ZSRR marszałek Związku Radzieckiego D.F. Usti-

now podkreślił znaczenie zakończonego posiedzenia dla wzmocnienia zdolności obronnej państw członkowskich Układu Warszawskiego. Podziękował członkom komitetu ministrów obrony za aktywny udział w obradach i przekazał słowo ministrowi obrony narodowej CSRS jako przewodniczącemu 15. posiedzenia komitetu ministrów obrony w 1982 r. w Pradze²².

W swoim wystąpieniu wyraziłem przekonanie, że 14. posiedzenie komitetu ministrów obrony przyczyniło się do umocnienia jedności, przyjaźni i do pogłębienia współpracy bratnich armii.

Podziękowałem jego przewodniczącemu tow. Ustinowowi za organizację i kierowanie obradami. Podkreśliłem mocne uczucia ludzi radzieckich do naszych narodów i decydującą rolę Związku Radzieckiego w naszym wspólnym wysiłku zmierzającym do zapewnienia obrony socjalizmu i pokoju. Zapewniłem wszystkich członków komitetu ministrów obrony, że podczas przygotowania i realizacji 15. posiedzenia komitetu ministrów obrony w 1982 r. w Pradze wykorzystamy wszystkie doświadczenia, zwłaszcza naszych radzieckich przyjaciół, dla pomyślnego przebiegu obrad.

Przypisy:

¹ Martin Džur, ur. 1919, zm. 1985. Generał armii. 1958–1968 wiceminister Obrony Narodowej Czechosłowacji, Szef Służby Tyłów, 1968–1985 minister Obrony Narodowej Czechosłowacji.

² Materiały z tego posiedzenia zostały opublikowane przez Paralel History Project NATO-Warsaw Pact na stronie www.isn.ethz.ch/php/collections/coll_3_CMD.htm.

³ Nie ma w nim informacji o propozycji strony polskiej, jest natomiast mowa o zaniepokojeniu sojuszników – co symptomatyczne (za wyjątkiem Węgrów i Rumunów) oraz o nie przyjęciu stosownego zapisu na temat sytuacji w Polsce w komunikacie końcowym; Zob. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, IPN BU 02958/491, k. 239–241. Sprawozdanie szefa Sztabu Generalnego WP Floriana Siwickiego z XIV posiedzenia Komitetu Ministrów Obrony państw-stron Układu Warszawskiego.

⁴ Jak zapisał w swoich dziennikach Mieczysław Rakowski Siwicki stwierdzał m.in. *Ministrowie (oprócz Rumuna) ocenili sytuację w Polsce i wyrazili duże zaniepokojenie rosnącą aktywizacją kontrrewolucji. Dostrzegają zbyt słabe działanie partii i władzy. To, co się dzieje w PRL, osłabia cały obóz. Sygnalizowali naruszenie rytmu tranzytowego [...] Podkreślali zaufanie do kierownictwa partii, ale w różny sposób dawali do zrozumienia, że powinno ono działać bardziej stanowczo* (M.F. Rakowski, *Dzienniki polityczne 1981–1983*, Warszawa 2004, s. 122).

⁵ Dmitrij Fiodorowicz Ustinow, ur. 1908, zm. 1984. Sowiecki działacz gospodarczy i marszałek Związku Sowieckiego. 1941–1957 Komisarz Ludowy Uzbrojenia a następnie minister przemysłu zbrojeniowego, 1957–1963 premier ZSRS, a 1963–1965 wicepremier. 1976–1984 minister Obrony ZSRS.

⁶ Wojciech Jaruzelski, ur. 1923. Generał armii. 1960–1965 szef Głównego Zarządu Politycznego WP, 1965–1968 szef Sztabu Generalnego WP, 1968–1983 minister Obrony Narodowej. 1981–1985 Prezes Rady Ministrów PRL, 1981–1989 I Sekretarz KC PZPR, 1985–1989 przewodniczący Rady Państwa PRL, 1989–1990 prezydent PRL (RP).

⁷ Florian Siwicki, ur. 1925. Generał armii. 1964–1968 szef Sztabu Śląskiego Okręgu Wojskowego, w 1968 dowódca 2 Armii WP w czasie interwencji zbrojnej państw socjalistycznych w Czechosłowacji, 1968–1973 dowódca Śląskiego Okręgu Wojskowego, 1973–1986 szef Sztabu Generalnego WP, wiceminister Obrony Narodowej; 1986–1999 minister Obrony Narodowej.

⁸ Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, w skrócie NATO. Organizacja Militarno-Polityczna państw Europy zachodniej i południowej oraz USA i Kanady. Powstała w 1949 w celu obrony przed ekspansją ZSRS.

⁹ Piotr Iwanowicz Iwaszutin, ur. 1909. Generał armii. Służył w kontrwywiadzie wojskowym „Smiersz”, a od 1963 do 1985 pełnił funkcję zastępcy Szefa Sztabu Generalnego Armii Sowieckiej i jednocześnie Szefa Głównego Zarządu Wywiadu Sztabu Generalnego (GRU).

¹⁰ XVI Zjazd KPZR odbył się dniami 23 II–3 III 1981 r. Nakreślono na nim strategię budownictwa komunistycznego na najbliższe dziesięciolecie.

¹¹ Rada Wojskowa MON, kolegialny organ przy ministrze obrony narodowej, w skład którego wchodził przedstawiciele rodzajów sił zbrojnych, okręgów wojskowych i instytucji centralnych MON. Rada zajmowała się głównie zagadnieniami polityczno-społecznymi i socjalnymi Sił Zbrojnych.

¹² 3 Posiedzenie Komitetu Ministrów Obrony Narodowej odbyło się w Budapeszcie w 2–4 marca 1971 r. natomiast 6 posiedzenie odbyło się w Bukareszcie 5–7 lutego 1974 r. 321

¹³ 16 Posiedzenie Ministrów Obrony odbyło się w Sofii 5–7 grudnia 1983 r.

¹⁴ Constantin Olteanu, Generał-pułkownik. 1980–1985 minister Obrony Narodowej Rumunii.

¹⁵ Lajos Czinege, ur. 1924, zm. 1998. Węgierski działacz komunistyczny i generał armii. 1960–1984 minister Obrony Narodowej Węgier.

¹⁶ Chodzi o propozycje tworzenia Frontu Porozumienia Narodowego wysuniętą przez Wojciecha Jaruzelskiego podczas posiedzenia Sejmu w dniu 30 października 1981 r. Został on odrzucony przez „Solidarność”, która forsowała wysunięty wcześniej pomysł utworzenia Społecznej Rady Gospodarki Narodowej, mającej m.in. uprawnienia kontroli nad działaniami rządu w sferze gospodarki i współkształtowania polityki gospodarczej.

¹⁷ Chodzi o Wyższą Oficerską Szkołę Pożarnictwa. 20 listopada 1981 r. studenci i część jej pracowników zaprotestowali przeciwko projektowi ustawy o szkołach wyższych, w myśl której WSOP miała otrzymać status wyższej szkoły wojskowej (dotychczas podlegała co prawda MSW, ale funkcjonowała jako uczelnia cywilna). 25 listopada proklamowano strajk okupacyjny. Zakończyła go pokazowa pacyfikacja z użyciem m.in. śmigłowców w dniu 2 grudnia 1981 r. Wśród osób zatrzymanych znalazł się m.in. przebywający na terenie szkoły wiceprzewodniczący regionu Mazowsze NSZZ „Solidarność” Seweryn Jaworski. Został on zwolniony niespełna godzinę przed zaplanowanym w tym samym dniu posiedzeniem Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Warszawie. Władze podjęły też decyzję o rozwiązaniu WSOP.

¹⁸ Informacja nieścisła. Chodzi o posiedzenie Prezydium Komisji Krajowej i przewodniczących zarządów regionalnych NSZZ „Solidarność” w Radomiu w dniu 3 grudnia 1981 r. W przypadku uchwalenia przez Sejm ustawy o nadzwyczajnych środkach działania w interesie ochrony obywateli i państwa (ograniczającej znacznie możliwość działania związków zawodowych m.in. prawa do strajku) zapowiedziano 24-godzinny strajk, a w przypadku ich wprowadzenia w życie strajk generalny. W czasie posiedzenia odbywającego się, ze względu na napiętą sytuację w kraju, w bardzo nerwowej atmosferze padały również bardziej radykalne propozycje np. Jan Rulewski proponował cofnięcie mandatu udzielonego ekipie W. Jaruzelskiego. Przewodniczący Zarządu Regionu Bydgoskiego NSZZ „Solidarność” twierdził również, iż to związek, jest w stanie udzielić ZSRS lepszych gwarancji niż rząd (zachowanie baz sowieckich i szlaków komunikacyjnych). O tym oczywiście F. Siwicki już nie wspominał.

¹⁹ Nikołaj Wasiljewicz Ogarkow, ur. 1917, zm. 1994. Marszałek ZSRS. 1968–1974 pierwszy zastępca Szefa Sztabu Generalnego Armii Sowieckiej, 1974–1976 zastępca Ministra Obrony Narodowej ZSRS, 1977–1984 pierwszy zastępca Szefa Sztabu Generalnego i Szef Sztabu Generalnego Armii Sowieckiej, 1984–1989 głównodowodzący Zachodniego Kierunku Strategicznego Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego.

²⁰ Nawiązanie do krwawego stłumienia przez Armię Sowiecką Powstania Węgierskiego w listopadzie 1956 r.

²¹ Janos Kadar (wł. Jozsef Csermanek), ur. 1912, zm. 1989. Węgierski działacz komunistyczny. Od 1946 zastępca Sekretarza Generalnego Węgierskiej Partii Komunistycznej. W 1951 aresztowany i skazany na dożywocie, w 1954 zrehabilitowany. Od 1956 ponownie II sekretarz KC WPP, a następnie I Sekretarz. Przywódca Węgierskiego Rządu Robotniczo-Chłopskiego, marionetkowego rządu ustanowionego przez ZSRS w celu stłumienia rewolucji w 1956. 1957–1985 I sekretarz KC WSPR, a 1985–1989 sekretarz generalny WSPR.

²² 15 Posiedzenie Komitetu Ministrów Obrony, zostało przesunięte i odbyło się 11–13 stycznia 1983 r. w Pradze.

GL-UKOPJIS v1R 7-2006

Cywilizacja
o nauce, moralności, sztuce i religii

Tytuł kwartalnika nawiązuje do oryginalnej teorii cywilizacji wybitnego polskiego historyka Feliksa Konecznego. Autorzy sięgając do jego dorobku naukowego w zakresie humanistyki koncentrują się na zagadnieniach antropologicznych i etycznych problemu cywilizacji jako metody organizacji życia społecznego.

Osnową rozważań problemów współczesnej kultury jest tradycja klasyczna w filozofii w nawiązaniu do myśli Arystotelesa, św. Tomasza z Akwinu i wybitnego polskiego filozofa o. Mieczysława A. Krąpca.

Fundacja *Servire Veritati*
Instytut Edukacji Narodowej
ul. 3 Maja 22/9; 20-078 Lublin
tel./fax (081) 743 75 15, e-mail: ien@ien.pl, www.ien.pl

